

**Західноукраїнська організація
«Центр правничих ініціатив»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПРАВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ
СУСПІЛЬНИЙ РЕГУЛЯТОР»**

17-18 лютого 2017 р.

**Львів
2017**

УДК 34.01(063)
ББК 67.02я43
П 68

П 68 **Право як ефективний суспільний регулятор:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 17-18 лютого 2017 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2017. – 108 с.

Видається в авторській редакції. Оргкомітет конференції не завжди поділяє думки учасників.

УДК 34.01(063)
ББК 67.02я43

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Блажко В. В.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ6

Дергунова О. І.

СИСТЕМА ПСИХІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ У ТЕОРІЇ
ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ10

Деркач Б. О.

РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНІСТЬ.....14

Павлишин М. М.

ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: «ЗА» І «ПРОТИ».....18

Чубата М. В.

ЗАКОНОДАВЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ
І БІЛОРУСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ:
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ22

НАПРЯМ 2. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Берназ-Лукавецька О. М.

СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ27

Гуйван П. Д.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ
НАСЛІДКІВ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНУ31

Керученко О. С.

ФОРМА ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ
(ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ) ПОСЛУГ35

Левицький В. М.

ВІЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА РОЗПОРЯДЖЕННЯ
МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....38

Муравський О. В.

УЧАСТЬ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....42

Попенко А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНИХ
ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....45

Чернега В. М.

ПРОБЛЕМИ НЕУЗГОДЖЕННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ
СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....49

Дергунова О. І.

здобувач економіко-правового факультету

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

СИСТЕМА ПСИХІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ У ТЕОРІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ

Відповідь на запитання, що таке психологічного праворозуміння, перебуває і перебуватиме в центрі теоретико-правових досліджень, адже соціальна природа людини і продуковане нею право змінні величини, знання про зміст трансформацій яких актуальні для перманентності ухвалення вірних рішень у суспільстві, відкритому прогресові. Право є складним неоднозначним і динамічним явищем, зумовленим не менш складним характером психології учасників врегульованих з його допомогою соціальних відносин. Сьогодні психологічні знання про взаємозв'язки права і людини розкривають нові грані соціального поступу, властивості та можливості в регулюванні суспільних відносин. Актуалізація дослідницького інтересу до феномена психологічного праворозуміння підтверджується також великою кількістю наукових праць з психології, де порушуються питання правових зв'язків, та власне права. Наприклад, В. С. Агеєв дослідив соціально-психологічні проблеми міжгрупової взаємодії; Ф. Є. Василюк – психологію переживань; Гавріцкій А.В. – теоретико-правові аспекти суддівського пізнання; Л. М. Іванов, М.С. Роговин, Л.П. Урванцев – структурно-рівневий аналіз співвідношення суб'єктивних і об'єктивних компонентів процесу пізнання; А.Г. Конфісахор – системно-психологічний опис політичної влади; М. В. Костицький – філософські та психологічні проблеми юриспруденції; І. П. Лихолат – гносеологічні та психологічні особливості законотворення; С.П. Сереброва – структурно-функціональні елементи пізнавального процесу і роль суб'єкта пізнання в удосконаленні кримінально-процесуальної діяльності; та ін. Водночас низка питань, у т. ч. сформульованих у предметі цієї роботи, відповідно до назви її теми, потребує ґрунтовнішого вивчення, будучи наразі недостатньо повно вивченими.

Праворозуміння саме по собі охоплює не тільки поняття права, але й низку інших загальнотеоретичних понять, які охоплюють всю систему правових явищ, а також філософських та соціологічних категорій, які відображають зв'язки права та інших соціальних явищ, зокрема психіки людини. Нею, для неї воно створене і на неї спрямоване. Більш тісних взаємозв'язків, ніж як між психікою людини і правом як результатом її

свідомих проявів, у сфері юриспруденції не існує. Генетично ці феномени єдині, але, будучи виражене назовні одними людьми, сприймається іншими як чуже, не властиве їхній психіці і/або не релевантне їхньому рівню психологічного розвитку. Наприклад, численні законодавчі норми про недопустимість корупції (у т.ч. хабарництва, використання свого посадового становище у власних інтересах тощо), насильства не сприймаються і не виконуються багатьма чиновниками органів публічної влади в Україні. Ці норми являють собою вищий цивілізаційний стандарт, ніж стандарт розвитку психічних властивостей таких чиновників.

На етапі сприйняття суттєвої для правової дійсності соціальної інформації діє такий компонент психіки людини як емоції та почуття, Вони органічно пов'язані, але за змістом і формою переживання вони не тотожні. Ставлення людини (позитивне або негативне) до дійсності відображається в мозку і переживається як радість, сум, гнів, сором та інші емоції – загальні активні форми переживання організмом своєї життєдіяльності, реакції психіки на задоволення чи незадоволення потреби. Емоція проста, безпосередня, поверхова, короткоплинна переживання людини. Переживання задоволення від їжі, бадьорості, втоми, болю – це прості емоції. Вони властиві і людям, і тваринам. Прості емоції в людському житті перетворилися на складні емоції. Сера права саме відноситься до них, стаючи результатом усвідомлення об'єктів правової дійсності, їх появу, розуміння їхнього життєвого значення, наприклад, переживання задоволення позивача під час задоволення позовних вимог рішенням суду. Важливо також, що переживання не можуть виникнути без причини. Природа емоцій і почуттів органічно пов'язана з потребами. Потреба завжди супроводжується позитивними чи негативними переживаннями. Потреби людини і тварин різняться за змістом, інтенсивністю та способом їх задоволення, що зумовлює відмінність емоцій людей і тварин, навіть таких, які є спільними для них: гнів, страх, радість тощо.

Більш глибокі та стійкі форми ставлення до правової дійсності маркують поняттям «почуття». Це специфічно людський, узагальнений, найвищий, найглибший рівень переживань особою свого ставлення до себе, до подій, осіб, предметів, які були, є і будуть. Почуття є специфічно людською формою вияву афективної сфери психіки, оскільки здатність до їх переживання сформувалась в процесі розвитку людини як соціальної і правової істоти. Новонароджений ще не має здатності переживати почуття взагалі і правові, зокрема, вони формується в процесі розвитку дитини та її взаємодії з соціумом. Почуття мають більшу глибину та стійкість переживань і можуть супроводжуватись проявами різних емоцій. Наприклад, при відчутті виконання органами публічної влади, їхніми посадовими особами виголошених обіцянок і взятих на

себе зобов'язань у людина відчуває задоволення своїх інтересів, впевненість та довіру. У людини як суспільної істоти виникають високі, духовні потреби, а з ними і вищі почуття – моральні, патріотичні, естетичні, пізнавальні, які не властиві іншим біологічним істотам. Скажімо, тваринні емоції залишилися на рівні інстинктивних форм життєдіяльності. Емоції та почуття людини пов'язані з соціальною діяльністю, участю у правових відносинах, як переживання людини вони складають прояви афективної сфери особистості [1, с. 115-117].

Воля людини у праві являє собою зусилля з подолання перешкод, бажання і згоду, здібність свідомо відтворювати юридично доцільні діяння, регулювати їх, а також причина і наслідок діянь, цілеспрямованість [2, с. 10-14]. Як психічна властивість, що виявляється у єдиному, нерозривному психічному процесі свідомого подолання перешкод на шляху до поставленої мети, особливості вольової сфери людини проявляються в процесах психічного самоврядування, саморегулювання, самоконтролю [3, с. 144]. У правовій сфері боротьба людини за досягнення поставлених нею цілей виражається у цілеспрямованому регулюванні поведінки, відповідно до правових цінностей, принципів та заснованого на них законодавства.

Перетворення отриманої ззовні через емоції та почуття правової інформації за посередництва вольових зусиль відбувається за рахунок використання ресурсів інтелекту. Як відносно стійка структура розумових здібностей та надбань людини, він інтегрує перцептивні, мнемічні, когнітивні та усі інші психічні процеси людини, генеруючи у підсумку концепти, ідеї, поняття та інші форми судження, що пояснюють людині феномени права.

Динамічний вимір психічних властивостей номінується поняттям «психічні процеси» – форми (види) взаємодії внутрішнього і зовнішнього психічного, внаслідок чого у психіці відображаються предмети та явища, а саме: пізнавальні (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява) та емоційно-вольові (емоції, почуття, воля). Фактично це перцептивні, мнемічні (запам'ятовування), розумові, вольові та інші дії людини [1, с. 10]. Якщо описані психічні властивості стабільні, то їхнє наповнення мінливе як у кожного під час його історичного розвитку, так і одного відносно інших в силу неоднакових умов соціального поступу та індивідуальної активності. Поєднання з правом відбувається на обох онтологічних рівнях психічних властивостей людини, проте у точках дотику, які виникли внаслідок спільних для обох феноменах якостей, а саме: регулярності, повторюваності, стабільної захищеності основоположних цінностей, імпліцитного потягу до прогресу та ін.

Отже, психічні властивості відображають гносеологічні можливості людської свідомості (сфери людської душі), специфіку відображення у ній (відчуття, сприйняття та розуміння) та її поінформованості про

предмети, а також творити знання і способи його існування. Система психічних властивостей людини, яка пізнає право, уявляється як поєднання інтелекту (здібностей у пізнанні та вирішенні правових проблем), емоцій і почуттів (імпульсивних реакцій людини на правову ситуацію у цілому, заснованих на відображенні у свідомості значущості зовнішніх впливів, та, відповідно, відображення стійкого емоційного відношення до конкретного суб'єкта чи об'єкта права, часто неусвідомлене, обумовлене як індивідуальним психічним розвитком, так і соціальними стереотипами), а також волі (свідомої, цілеспрямованої психічної активності, спрямованої на реалізацію психічних властивостей у діяннях). Усі проаналізовані психічні властивості складають концептуальну (ідеально, абстрактну) модель психіки людини. Формально ідеалізований стандарт розвитку психічних властивостей людини врегульований. Метою права стає формування особистостей, діяння яких свідчать про те, що вона на грані своїх можливостей проявила себе як високорозвинута в духовно-моральному аспекті особистість (акме від дав.-гр. ακμή – найвища точка, вершина). На практиці ідеальна модель розкладається. За рахунок класифікаційного розподілу виокремлюємо типи, види та інші форми реального вияву найвищого стандарту набору необхідних психічних властивостей у житті. Наприклад, за критерієм психічного розвитку виокремлюють незрілих (інфантильних) та зрілих (дорослих) людей. Відповідно серед властивостей зрілої особистості у праві виокремлюють всебічний інтелектуальний, перцептивний та вольовий розвиток (правова освіченість, інтелігентність, уміння користуватися правовими знаннями в своїй діяльності, культура юридичного мовлення і правореалізації, наукове світорозуміння), працьовитість, творчість у роботі, ініціативність, принциповість, вимогливість до себе і до інших, гуманність [4, с. 380]. Утім ці питання стануть предметом наших подальших наукових пошуків.

Література:

1. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
 2. Ойгензихт В.А. Воля и волеизъявление (очерки теории, философии и психологии права). Душанбе: Изд-во «Дониш», 1983. 256 с.
 3. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. 9-е изд. СПб. : Питер, 2005. 940 с.
 4. Куликов Л.В. Проблема описания психических состояний. Психические состояния / Сост. и общ. ред. Л.В. Куликов. СПб.: Питер, 2000. С. 11-42.
-